

Цена 2 р. 25 коп.

А8-1
А92 Т2тс

Даниил Атнилов

Цигьрет вэхд

ОБРАЗ ВРЕМЕНИ

(На татском языке)

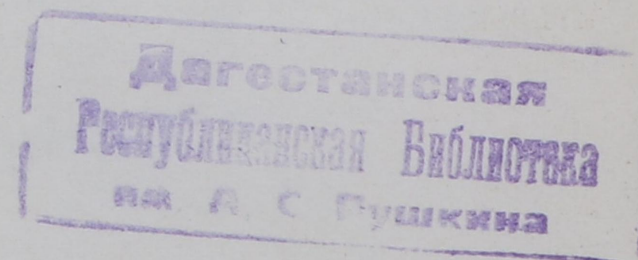
Дагкнигоиздат

1953

ДАНИИЛ АТНИЛОВ

ЧИГЪРЕТ ВЭХД

266954

ДАГКНИГОИЗДАТ—МАХАЧКАЛА
1953

Даниил Атилилов

ОБРАЗ ВРЕМЕНИ

МЭГІНИ ЭРИ БАТАН

Омбаре вэхдгьо—шевгьо ве рузгьо
Гешдем э суьгъде глэзизе хори;
Бирем э сад заводгьо, колхозгьо,
Э шахтгьо, вокурдеигьой шори.

Ве гьер коргьоре данусдем—дирем.
Ве э гьер жиге ме кумек бирем.
Гьони нуьшде ме эз гьемей эшгъ дуьл,
Гьемей хьэвес дуьл

эдей бесденуьм

Эз товун ватан,

чуьн десдей эн гуьл—

Эз ризгьо мэгіни,

эже хосденуьм

Дуьм уре э хэлгъ,

э глэзизе хэлгъ,

Хунде,

зиндегуни диеш

бу бэхдлуь,

дуь зенг.

Мэгінире ме селт бесде—гуьнжундем.

Энжэгъ эхир юре,

чуь кориге,

Нис данусденуым
э чуь жиге
Поюнумге,
нуьгъдереш нуьшунде.

Доренуым гъеме эгъуьл-фикире,
Эри гуьнжунде эхир мэгӀнире,
Оммо эз дес ме нис вереморе
Нис данусденуым офде ме чоре.

Э догъгъо зигъисдени шогъир,
Зурбое хьохмо, сарафменд вегир,
Дер энуре ме куфде, дарафдуьм,
Эз товун эхир мэгӀни гоф сохдуьм.
Хэндуьсд пире зурбое шогъир,
Гуфди:

— МэгӀнире

эз товун ватан—деде.

Герек нисд эхир,—
душеш вешенде

Ве зиед сохд у,—
МэгӀни эз товун ватан
эхирсуьз бие бу.

ОРДЕНЛУЬЕ ДАГЕСТАН

Гъеммей вилеет эн совети
Эз е серхъэд те екиге,
Эзир чуьшме, гӀэлем гӀуьзети,
Веди гъисдигъо эз гъер жиге,
Гъисди обурлуье ватан ме,
Товуш доренигъо э дуьл ме.
Оммо э у

э мезрей Кавказ,
Гъисди е куьнж гуьли-гуьлистон,
Гъисди у гуььндуьр ве дураз,
Нум эн у куьнж гъисди Дагестан.

Ме э мэгӀни ни хунум гъони,
Эз товун тэхъле вэхдгъой эн у;
Гиснеигъо, зэхъметгъой гӀони,
Сенгъиш гъэд бугъо э зир гъонун,
Хунлуье женггъо—

гогъ Темирлан,
Гогъ Надыр—шах,

гогъ англичан,
Михосдуьтгъо вегуьрде уре,
Диеш пир сохде эз дерд ве дуре.

Эз товун эн угъо хундет омбар
Махмуд, Эмин ве Сулейман.
Ме шогъир тозе девронуым,
Ме тэґрифи доре хосденуым
Тозе бэхдевере рузгъоре,
Дусди, шорире э догъгъо,
Доригъо э дес хуышдереvoz
Имуре Сталин—

вождь эн хэлгъгъо...

Ини очугъуыт э пушой ме
Эзир себэхьмундеи чуышме,
Дагестан—шегъергъо, дигъгъой туь,
Сэхьрогъо, заводгъо, богъгъой туь.

Э ен нуькерегъой нуьгъреи,
Э дереигъой савзегегъи
Илхигъой глэсб, гелегъой гусбенд,
Э дур ала-ала ранг шендет.

Сейл зеренуыт гъуындуыр суьмуьргъгъо
Э глэрей думонгъой эн асму,
Э пойнегъой жилидие догъгъо
Гуьл дорет онгур,
лимон, глэрму.

Ве э зофру—

Каспий вокурди,—
Сес сохде ве шаргоре зере,—
Гьеммей фирегъуни хуышдере
Эри сад гемигъой азади.

Дагестан, о суьгъде Дагестан,
Эз туь э дургъо биренге ме—
Э Киев, э Урал, Казахстан:
—Хун стихи,— гуфдиренуыт эз ме—
Рачи республик догъи туьре
Ве гу, чуь кумеки герекиге уре...

Дагестан, орденлуье Дагестан,
Э жофо, э гъовхо, э хунде
Жэхьдлуь бош диеш,

э гьер куьнж ватан
Бурав тэґрифи не вомунде
Эз товун хубе ферзендгъой догъ—
Жоборде глэтлуьгъо, богъдоргъо,
Заргергъой кубачи, жэґгиргъо,
Ве бигъил нефть эн Избербаш,
Куьмуьр Архит, Дагестан, глэзиз,
Гъувотлуь соху ватане деш.
Ве бигъил беруьгу руз ве шев
Э вокурдеигъой коммунизм
Хьэк ве сенгъэ дуразе состав.

Чуьтам э овосунегъой хэлгъи
Чуьклеи кук

хьисоб бирениге гьер вэхдгъо
келегеди дедей,

Туьш гъечу Дагестан,
гуьлшоне куьнж догъи,
Э келе кифлет эн советгъо,
Бош келегеди бузуьрге ватан!

ГОФ ЭЗ ТОВУН МАХАЧКАЛА

Се лодкагъо лой михурдут э сер глов.
Се хунегъо поисдебу э гъумлугъ,
Фабрик жомоиш э тегьер есиёв
Сес сохденбу эз дури – эз вишелугъ,
Кулокиш мизе вой,

булутгъош бируът бор.

Игъо хунде миоморут шегьер – порт.

Эри ме гъечи ихдилот сохдебу
Бебе, комики эзинжо гирошдебу
Э тэхъле рузгъой эн жогъили хуьшде,
Рафде, гъейбе э душ, эри бэхд гешде.

Гъони дениш эз комини ло воисд,
Мигуи туь и перине шегьер нисд.
Кидан инжо Махачкала ченд девргъо
Поисдиге э зверсер эн шаргъо.

Эдесдин жофой одомиревоз
Инжо сенгъ ве семенд гъуьндуьр варафдет,
Гъовогъиш э метребегъоревоз
Э буй-бала э хуььжет нис дарафде.

Видовусденуът эз келе кучегъо
Машингъо гьер жире маркагъо.

Э гъирогъгъой тротуаргъо гъезор менг
Сип-сипи эз гъитгъой чугуни дуллунуът,
Гуьлгъош э жергеревоз ранг бе ранг
Хуш буй лов сохде шевгъ доре сухденуът.

Дворецгъо, музейгъо, институтгъо
Уре гъони рач ве обур доренуът.
Э пойней догъ тики вишей буругъгъо,
Э порт юш сад геми гъуногъ биренуът...

Махачкала, дусд хосденуъм ме туьре,
Хьэз оmore шевгъо гешде
Э бульваргъойтуь,

шинире сес таре,

Комончере

э серине паркгъой туь
Ве сегьергъо э сер эн сенгъгъо нуьшде
Денишире эз гъемей хоши дуьл,
Чуьтам чуьшме ведироморениге,
Гъэл гуьрде туьре моч сохдениге.

Махачкала, туьре дусд хосденуъм ме.
Туь гъисди шегьер эн жогъилъети ме
Ме э туь кор сохдем ве вероморем.
Ни вомунум туьре эз тэгриф доре.

Поисденге ме э гъундуьре борхун,
Гуйге диренуъм Кремлере, доре тов.

Ве денишире э туь,
шегьер ме хуб
Гьечи данусденуьм туь гьисд
е район Москов.

Э ЦЕХ ПАРЧЕИ

Диреморе э цех, е лэгізе
Поисдуьм ме э пушой эн дер.
Чуь товуш гьисд инжо, чуь гуьзел,
Келеи юре нисди гьэдер.

Сес сохденуьт сад машингьо,
Рихде эз ишу шевгълуье чит,
Чуьтам рихденуьтге эз догъгьо
Шэхшэхэгьо зури, бежид.

Э и зурбо келе шоре цех
Диренуьм гьеме чор зенгьоре,
Э рэхь берде сад машингьоре,
Дорет гьемей эшгъэ э кор сэхд.

Данусденуьт хубе усдогьо:
Ватане чит гереки омбар—
Э гьер дигьбон ве э гьер шегьер
Эри булушигьой глэруьсгьо,
Эри сарафангьой духдери,
Рач дуьт угьо чуьн гуьл сегьери.

Диеш зарблун кор сохит усдогъо,
Бу диеттеш буллуи ве бэхд.
Бигьил темизе тозе читгъо
Рихуьт чуьн шэхшэхэгъо гьер вэхд!

ШЕВ Э ПОРТ

Дериёгъе ме нисе диренуьм,
Сес тикегъоюре шиниренуьм.
Хориреш гуйге нис сохденуьм гьис,
Гьовош

эз товуш прожекторгъо
веди нисд.

Инжо кор гьечи эдей дуьшире,
Нис бире гьееки варасире,
Эз е жиге э трюм эдее рихде
Нуькерей гендуьм сес сохде-сохде,
Эз е лойге эз бухта бире тик
Сипре кипгъой эн пембе чуьн гъушгъо
Паруьсденуьт эз зевергъой душгъо
Нуьшденуьт э платформгъой пулати.
Яшигъо, мешокгъо, тэхде-буруз,
Гогь тик варафденуьт,

гогь биренуьт гъуз,
Э е жиге доегъой эн муьнуьк,
Э е жигейге сульфат, биренуьт юк.
Эз у гъиругъ, эз новгъой огъуни

Шинохэ буй эн нефть, лов бирени.
Гьемме инжо гъэришуът.

жуьмуьсденуът—

Моторгьо, крангьо, одомигьо,
Гудокгьо,

мэгинигьош жесденуът

Эз гъэнетгьой лоткагьо, гемигьо.

И шев хэйли-хэйли ме бирем
Э порт Махачкала,

гешдем, дирем

Ве ченд бо тигъэтлуь сохдем фикир

Э чуьревоз той сохумге уре.

Оммо пуч рафди войгей эн шогьир,

Не данусди э е чиш хумне зере.

Энжэгъ ме эз у вадарафденге,

Ве эз гъуьндуьри дениширенге,

У мизе ухшеш э е суьмуьргъуш,

Лов сохде е верси гъэнетгьоре,

Ве глэтоше чумгьой миноре сер юш

Э дургьо дениширет тов доре.

ЖЭГІ ГУЬРДЕИ

О, унгъэде омбар

гъисдуът глэлеметгьо,

Дие мэхьтел нис гъишденуът
одомире...

Ини шев торики,

менгиш э булутгьо

Пэхьнини,

гъиругьюш веде нис бире,

Оммо жэгІгиргьой Дагестан
гемигьоре

Поюнде э руй дериёгъ

дешендет дору

Э ченд лампагьоревоз

карзинкагьоре,

ЖэгІ пур сохде

ведешенденуът э буру.

Эри ме и кор

гъечи оморени, дусдгьо,

Ки одоми расири

э у вэхд гьони,

Ченгъэде жэгI воисд
эз гIов вегирдени,
Чуьтаме эз келе
серине складгьо.

Э ЗАЛ ВЫСТАВКА

Э гIэрей омбара суретгьо
Э еки дорейм сэхд хогьише:
Поисди дворец те булутгьо
Гьеммею эз суьрх,
мармардаш, шише.
Е гIэлемет э иловлеюш
Доргьо, гуьлгьо доренуьт гIуьзет,
Э зевер фонтангьой жовогьилет
Хунденуьт гьушгьо
мугьумгьошуш
Доренуьт гуйге зиндее сес.
Дусд пуьрси эз ме, кешире дес:
Чуь рачи инжо—
природа ненге дворец?
Жугьоб дорум ме:
Рачуьт гьердуь.
Оммо эзугьош рachte, зеверте
Гьисд, хьовир, инжиге эри дуьл.
Эзугьош рachte? —дусд мэхьтел мунд,—
Нисе диренуьм, бирмун.

— Уни, э пушой дервозей дворец
Поисди одоми книг э дес.
Гьердуй энугъо жофой энунни,
Дан, эз гъеме рачте одомини.

Э ХЪЭЕТ БИБЛИОТЕКА

Гъеминон зу себэхьмунде,
Чуьшме сер гуьрде вэхуьшденге,
Ворвориш велггьоре жумунде
Э шейлуье хори гешденге,
Одомигъо

бэхдлуе руйгъо

Рафденге э кор, э хундеи,
Хосденуьм бире э кучегъо
Э кучегъой шегьер дедеи,
Денишире тигъэтлуь ве шор,
Гъисдиге эз диревоз тозе кор?

Ини эдем рафденуьм, бирден,
Дуьруьм э хъэет библиотек
Пушкине, поисде гъуьндуьр, тик,
Э десиш лове книга гуьрде.
Мундум эз жиге не жуьмуьсде.
Белки омори у э догъгъо.
Э азаде чуьшмее догъгъо,
Тозе поэма эри бесде?
Куьнд бисдорум ме лап эз у.
Эз буьруьнж поисди э ен дор.

Гъир—гъире муйгъош э сер энэ
Жуьмуьсденуьт гуйге эз шогъвор.

Гъэзизе учитель ме, салам!
Гуйге уш гуфди аста: салам!
Пушкин, буьзуьрге шогъир ватан,
Гарми эн чуьшме сес туь пур бу,
Дуьл туь бу келе, чен океан,
Гоф туь тегьер гъуш паруьсденбу!
Хэлгъгъоре доре руьхь, гъувот, нур,
Эз гъеммей эшгъ мисохди ниет,
Ведиров э гъугъ Урусиет
Астарай бэхдлуьи,
дуь уьшуьгъ, обур.

О, хъэйф, у гъичиш нисе дире,
Не буругъгъоре, заводгъоре,
Паравозгъо, пароходгъоре,
Самолётгъоре, берденуьтгъо
Шолуми, расдире э гъэнетгъо.

Нис дире у тозе дерийгъгъоре,
Сивдуь тебэгъэи МГУ-ре,
Астарагъоре ве гъэлеме,
Товуш доренуьтгъо гъуломе.
Поисди гуьзеле шогъир тик,
Э дес юш гъе лов домунде книг,
Воисдени мигърову гуьруьм,
Эз гъул ю, э хуне деберуьм,
Э юревоз шороб мускат хурум,
Эз стихигъой меш эри ю хунум.

Песде венуьшде э „Победа“
Бурайм э колхоз, э школе,
Э нум ю гъисдуьтгъо,
Ве келе чуькле,
Уре ошугъ ишу хунденуьтгъо.
Оммо мере нис шинире у,
Нефес неде э синей энэ,
Недеригеш э у гъич нефес,
Нисе бире сохде гъич бовор,
Нис рафде гуфдире,
доре хъэвес
У э имуревоз пушово.

МИЕРУМ БЭХД

Вокзал шегьер дагестани.
Элогьи сеслуьни гьони.
Ини омо сес эн зинггьо.
Э ен вагон дуь гуьзелгьо
Гьэл дешендуьт сэхд гьееки.
Ловгьош расируьт эеки.
Духдер гуфди:

— Бура рахь ник.

Эз дуьли хун.

бош отличник.

Песде пуьрси шори-шори:—
Вогошденге туь эз Москов
Эри ме чуй бэхш миери?

Чумгьой эн жовон доре тов,
Э духдер денишире сэхд,
Гуфди: — Эз Москов совети,
Эз келе Москов гуьзети
Ме эри туь миерум бэхд.

И гуьзелгьоре дире ме,
Офдо думут э муьвэхь ме:
Ноки эзи вокзал гьони,

Вокзал шегьер дагестани,
Кидан эз ченд вокзалгьойгеш —
Эз Баку, Самарканд, Рига,
Эз Варшав, Пекин, Ростов
Гьечи дес духдере гуьрде
Рафдени э суьгьде Москов
Эри келе бэхд овурде.

ИХДИЛОТ Э БУЪЛБУЪЛЕВОЗ

Тэгiрифи эз товун туь буьлбуьл,
Эз зуровоз гешдени э хори.
Нисди э сине ужире дуьл
Эз сес туь не сохдигьо шори.

Дузи,

гъимет мэгiни дери э у кор-
Кешуь у фирегь, азад нефес
Э гезиши зиндегуниревоз,
Э хэлгъгьо, биретгьо гуьрд, бирор
Кумек бу у,

эшгълуь доре сес
Э жофо, гъовхой энугьоревоз,
Чуьн ригаз эн чуьшме,
чуьн атом

Добугу у

э гьеммей гуьл дореи ватан.

Дусд хосденуьм буьлбуьл, туьре ме,
Хосденуьм чуьн хьовир,
чуьн бирор,
Чуьн ошугъ васали ве муьгъбет,
Буюр, парзе ди́ро эки ме

Эз гьуьндуьре луьгей сиб дор,
Тэхьно деруьм ме э кабинет.
Герекие гофгьоре гешдим,
Э ежиге мэгiнире бесдим.
Песде, себэхьмунде пар зере
Бурайм эз сер гьундуьре Кавказ
Э дур,

виним Дона, Волгаре,
Гъэл дешендетгьо эз шори ве хьэз,
Э ёнгьошу сохим томоше
Э минжигьой богъ ве више
Тозе шегьергьой коммунизмере,
Ниетгьой эёвлуье бебере.
Песде пар зере эз сер Москов,
Виним эзунжо планете битов.
Ве эри туь мисохум суьгъбет,
Ченгъэде гьеле келе зэхьмет
Герекиге хэлгъгьой бирорире
Эри оводу сохде планет хорире...

Диро буьлбуьл, ди́ро дусд ме,
Вэхд кеми,

иму бие расим,
Чуьтам гуьл дореге виним
Девр коммунизм эзир чуьшме.

ЧУЫШМЕЙ СЕБЭХЬМУНДЕИ

Аста-аста эз куьнж восток,
Тегьер гьирмизине глэлем
Софе чуышме веде бисдо,
Дире мере гуфди: „Салам!“

Песде гуйге киниге тик
Гуьрде уре э дес ю сэхд,
Эз нердуи бурлиенти
Веберд, э гьер ло веде сохд.

Дериёгьиш э пушою,
Комиреки небу гьирогъ,
Дегуьрде омо гьемею
Эз е зурбое холи догъ.

Воисд мере сэхд видовум
Эз сер эни келе холи
Бел чуышмере аста ссвум,
Гуьруьм э ен лов жогьили.

Ве моч сохум гьечу уре,
Чуьн э Москов э площадь
Моч сохдемге эки маршал
Суьгъде глэлем советире.

СЭГІЭТ КРЕМЛЯ

Шеш зенггьо куфд
сэглэт гьэлечей Кремля.
шеш хушлуье сесгьо
шор сохдуьт дуьле.
Ве гьис сохдуьм
э у тэглрифе зенггьо
Шолуми, хушбэхди
эри эн хэлггьо.
Ве гьечи данусдуьм
э Московуьм ме,
Э глэзизе, буьзуьрге
Москов чуышме,
Шевгьо, рузгьо когьли
не данусде гьич ю
Кор сохденигьо
чуьн дериёгъ дуьл ю.
Ве гуйге гьуьндуьр гуьрде ме
сере,
Сэглэте диренуьм
эзир астара.
Гуфдиренуьм,

ни бисдоге и сэглэт,
Дузи вэхде ни данусдуът
Не зиндегуни,
не гъозие э планет.

ЗАВОД „ДАГОГНИ“

Э пушой ме туь гъуьндуьр поисдей,
Чуьн е гуьлшоне богъ вараюсдей.
Гъово э гуьг туь эвруьшуьм—кову,
Булутгъо гуйге нэгъдеют э у.
Гъушгъош лов сохде желд гъэнетгъоре
Паруьсденуът визор не оmore.

Оммо эзир туь эдее сухде
Дериегъ глэтоши сес сохде-сохде,
Лепуьргъой эн у эз трубагъо-рэхъгъо
Гирошденуът э печгъой эн цехгъо,
Эзжеки шише лент-лент рихдени,
Мот бире, хьомовор дегешдени.

Нибу гъич хьисоб сохде варасде
Хунегъо, корхонегъо, клубгъоре
Шишей туь э пенжерегъо варафде,
Товуши руз доригъо угъоре.

Шишей Огни-завод догъи ме,
Э гьер кор хэлгъиревоз бенди,
Э гьер жиге гъисд уре гъимет,
Э гьер жиге у дусд ве гъэлхэнди.

Пилмчи э микроскоп дениширениге,
Паруьсдениге летчик

э чум чешмекгьо,

Фанар э дес фураморениге

Шахтер э лугъонде кон эн догъгьо,

Геолог, гуьрдениге компосе

Э тухэ вишегьо, э чул-пелесе,

Э согъи эн хьовиргьо колхозник

Вегуьрдениге шоробе э пееле тик,

Э гьер коргьо завод Дагестани

Шишей туь э зиндегуни зигъисдени.

Ве э туь денишире, гъэзизи,

Шори, келегеди сохденуьм сэхд!

Оммо э мувэхь ме гье и вэхд

Жесдени думут,

Ки Октябрь гъирмизи

Ни бисдоге, туь ни веремори,

Э и биебу шор гуьл ни дори.

Ве меш шогъир ни бисдорум,

Белки е гъонире хуно giroшде,

Тегьер бебей ме, эри кор гешде,

Э ен гъэтош эхифлет мофдорум.

Огни, шегьер-завод ватани ме

Мухунум э эшгълуье мэгънигьо

Эз товуней эн усдогъой туь ме-

Шише душундегоргьо

Чуьтам эз товун

Пулат душундегоргъой Магнитогорский

Хунденуьмге ме,

Ве шишей туь гье бире гереки,
Бигъил товуше деберуь э метребегьо,
Ве э зиндегуни
биевгьо салгьо ве девргьо.

ДОХЬОР ВЕ ОДОМИ

Художник эсер тепеи нуьшде,
Глэре-глэре мичарусд пушово,
Э гермие эшгъ ве хъэвесево
Мизе ранге, кистью гуйге гешде.

Пуьрсирим иму:

— Чув нуьвуьсде туь?

Чув хубе кор вохурди э чум туь?

Десе кешире бирмунд художник:

— Диренит у дохьоре
сере, тик

Жобордлуь те булутгьо гуьрдигьо,
Одомиш э пушою поисдигьо?...

Дениширим иму, эз расдекиш
Гьуьндуьре дохьор поисдебу,
Поисдебу одомиш,

комики

Чен е соворле веде биренбу.

Художник гене ранггьоре мивихд
Мено тигъэтлуь э буз кистево...

И вэхд бирден дохьор варафд э гьово,
Жирмиш бисдо э гьезор тике рихд.

Туз нуьшде эвир палаш бисдоки.
Иму винирим:

Одоми гьуьндуьр поисди.

Оммо дохьор, комики

Бугьо те асму,

Э пушой пойгьой энуге дегешди.

Одоми эн вэхд иму гьисд буьзуьрг.

Вэхдиш дие э у бири муьди.

Е пейзаж эз туь хуб буге веде

Эз дэгъдэгъэйге.

бирени дегишуьг.

ТОЗЕ ОДОМИНУЪМ

Е гиле гъисди э Хасавюрт,
Э ме е сад сала мерд вохурд.
Минет сохдуъм, соху у суьгъбет.
Эз пушотеине авхьолет.

У сер гуьрд:

—Келеи кук ме гъисд
Э завод желдлуье машинист,
Миглеи-учитель э школе.
Чуьклеи-полковник пограничник.
Дуь духдер ме-врачгьо э Махачкала,
Е неве-э флот игид отличник,
Екиге-э колхоз агроном,
Сеимуьн-гъисд корсох эн райком.

—Пой, пой,-гуфдирум эз пире мерд,—
Эз куьгъне зиндегуни гу эри ме.

—Куьгъне зиндегунире ни дануъм
Эри туь ме сохде суьгъбет,
Эз ер ме фурмуш бири у селт,
Ме—тозе одоминуъм.

ШЕГЪЕР ИЗБЕРБАШ

Э ер мени, Дербенде гъишде,
Ме эри хунде рафденге,
Е ченд минут поезд поисде,
Э инжо фураморенге,
Диребируъм, не вокзал, не глов
Небу э инжо,

эз сенгъ-месе

Е гъэзме поисдебу, бун юш гилов.
Ве эз гьер лой ю пелесе
Шефде-шефд, бирач дегешдебу,
Кулокиш туз вешенденбу.

Келе пелесей эн Избербаш
Домогъ мивенгесд э чум ме,
Гъуьндуьре догъгьош гуйге эз ме
Мигуфдурут:

Визор бирейм

Шев руз уре эз виниреш,
Эз шиниреш сес пуьх юре.

Ченд салгьо рафдуьт эз гъуьмуьр студент,
Э юг эдей рефде поезд.

Хьэшд станци мунде те Дербенд
Избербаш гене э пушой ме поисд.
Ме эз вагон ведиреморум,
Гэлемет инжо дируьруьм:
Поисди уьшуьгълуье вокзал;
Эз буфетгьо ве эз ченд зал,
Пушой юш дуз, темиз, гъир зере
Эвир соф чуьн сипре дара,
Ве э у чул бугьо э хифлет
Шегьер тэґрифи бири тик,
Э садгьоревоз буругъгьой нефти.
Эз догъгьош гъуьндуьр варафдет.
Дениширем.

Э овосунеш
Нибу офде игидгьоре,
Вокунутгьо эз сенгъ-мармардаш
Зури, ижире шегьере
Шегьере, гуйге художник эз дуьл
Нуьшде э ен туь, зери шекуьл.

Избербаш, варафдей э картгьо,
Нефть туь гъувоти эри ватан.
Оммо э у лой эн океан.
Хэреб бири иштогъ бандитгьо.
Чуьй, бигьил пара бугу дуьшме,
Бигьил муьруьгу, бире биза-биз,
Иму гье вокурде вокурде
э зир чуьшме,

Мурайм э деврон коммунизм.

ГІЭТОШ ЭЗ ГІОВ

Лепуьргьо сэхд э сенгъгьо расире
Гэжеиблуье сесгьо зенденуьт.
Севойне шогъир бош, варасире
Ни дани угьоре.

Гуфдиренуьт
Энжэгъ кулок жофосуьз мидану,
Э мэглэной эн угьо мофдону.

Эз сер лепуьргьо э фирегьуни
Дегешди мост пулати-огьуни.
Э унжиге эз гъэд глов буругъгьо,
Варафдет гъуьндуьр те булутгьо,
Рихде эз ишу дешгъунгьой эн нефть,
Э гъолинде трубагьо, зере кеф.

И руз эз дуре дигъ е пире зен,
Дериегье те гьони не диригьо,
Мот поисди, чуьн артистка э зал
Суьфдеи гиле гоф сохденигьо.

Эз товней нефть гоф сохдуьмки ме,
Тик биригьо эз лугъонди кон глов,
Зен дениши „ваа“ гуфдире эз ме

Хьэшд станци мунде те Дербенд
Избербаш гене э пушой ме поисд.
Ме эз вагон ведиреморум,
Гэлемет инжо дируьруьм:
Поисди уьшуьгълуье вокзал;
Эз буфетгьо ве эз ченд зал,
Пушой юш дуз, темиз, гъир зере
Эвир соф чуьн сипре дара,
Ве э у чул бугьо э хифлет
Шегьер тэґрифи бири тик,
Э садгьоревоз буругъгьой нефти.
Эз догъгьош гъуьндуьр варафдет.
Дениширем.

Э овосунеш
Нибу офде игидгьоре,
Вокунутгьо эз сенгъ-мармардаш
Зури, ижире шегьере
Шегьере, гуйге художник эз дуьл
Нуьшде э ен туь, зери шекуьл.

Избербаш, варафдей э картгьо,
Нефть туь гъувоти эри ватан.
Оммо э у лой эн океан.
Хэреб бири иштогъ бандитгьо.
Чуьй, бигьил пара бугу дуьшме,
Бигьил муьруьгу, бире биза-биз,
Иму гье вокурде вокурде

э зир чуьшме,

Мурайм э деврон коммунизм.

ГІЭТОШ ЭЗ ГІОВ

Лепуьргьо сэхд э сенгъгьо расире
Гэжеиблуье сесгьо зенденуьт.
Севойне шогьир бош, варасире
Ни дани угьоре.

Гуфдиренуьт
Энжэгъ кулок жофосуьз мидану,
Э мэґлэной эн угьо мофдону.

Эз сер лепуьргьо э фирегьуни
Дегешди мост пулати-огьуни.
Э унжиге эз гъэд глов буругъгьо,
Варафдет гъуьндуьр те булутгьо,
Рихде эз ишу дешгъунгьой эн нефть,
Э гъолинде трубагьо, зере кеф.

И руз эз дуре дигъ е пире зен,
Дериегье те гьони не диригьо,
Мот поисди, чуьн артистка э зал
Суьфдеи гиле гоф сохденигьо.

Эз товней нефть гоф сохдуьмки ме,
Тик биригьо эз лугъонди кон глов,
Зен дениши „ваа“ гуфдире эз ме

Ве пире чумгьою доре тов-тов:
— Не шинире коре туь мэглуюм сохди.
Глэтоше эз гээриш глов ки офди?
— Ки офди? Гьониине одомигьо!
Ишуре коммунист нум гьисдигьо.

Нэгл, кук ме, нисе сохденуьм бовор.
Одомигьо э десгьошу очор,
Эз зир дериёгь хэзине офдетгьо
Оморет, гьелбет, эз биевгьо вэхдгьо.

НИРАМ ЭЗ ИНЖО

ФЗО-уре варасденге
Алексей кук дуре Урал,
Э се сали э кор уре
Фуьрсоребу э инжиге.
Э и шегьер эн игидгьо,
Тозе шегьер нефтяникгьо.

Алексей се сал сохди кор
Темиз номуслуь ве дуьлшор.
Э синеюш рач дорени
Суьрхине орден ватани.

Гьони уре ихдиёри
Э Урал ю эри рафде...
Эзи товун огол зери
Уре бригадир Ада...

Ини до э у когьозе:
— Мидани нуьвуьсде эрзе.

— Эрзе?

Нэгл, — жугьоб до кук Урал.
Ме эз инжо дие нирам.

Инжо офдем усдоети,
Ватане бэхд эри доре.
Песде екем глэйб оmore,
Э сара сесевоз гуфди:—
Ни данум эз инжо рафде,
Муьгьбет меш инжо зигьисде...

ДОШГЪУН НЕФТЬ

Эз пушой ме эдей рихде
Дошгъун нефть сес сохде-сохде.
Те гьони ме и рачире
Э е жигеш гьич не дирем.

Нефть эдей зуьм-зуьм дорени,
Ранге дегиш сохдени ранг,
У пушово жэхьд сохдени
Э тегьер эн муьс доре зенг.

Ме э дошгъун дениширем.
Фикир ме гешдени э дур:
Гьезор мотор
эдем дире,

Гьезор машин доре обур,
Кор сохденуьт э заводгьо
Э сэхьрогьо,
э булутгьо...

Угьоре и нефть эн догьи,
Дори герми, гьувот, согьи.

Ме хосденуым, дустдгьо, гьони,
Мэглнимеш э богъ ватани,
Э зиндегуни хэлгъ совет,
Хэйрлуб бу чен и дошгьун нефть.

ЭРИ ДЕДЕЙ

Сурет туьре гуьрдем ме эдес,
Товуше сурет туьре, дедей.
Муьгьрову э ме дениширей,
Оммо не дери э туь нефес.

О, гьечи мере воисдени
Э туьревоз гоф сохде гьони.
Овосунегьоре овурде э ёр,
Эри ме туь хундейгьоре шевгьо.—
Эз товун игидгьо ве девгьо,
Эз товун суьмуьргъ э гьугъ дохьор.

Овурде э ёр,

туь чуйтаме

Эз сегьер те гьэргъ бире чуйшме,
Сэхд зэхьмет кеширейге, дедей,
Мере дошде ведировундей,
Книг, дефдер весдоре эри ме:
„Хун, духдир бош“, гуфдирей эз ме.

О, зевлубе дедей, гьони,
Чуь шор мисохдуьм ме дуьл туьре.

Расди духдир не бирем,
журе,
Эшгъэ доре,
бирем шогъир ватани.

Дуст хогь ватане,
 ве гьер вэхд дан,
Ки, эз дедей зиёди ватан,
Усуыз пучи, гуыл нидуь бегьер“...

Э ПУШОЙ ГУЗГИ

Куьнд оmore денишируьм
Ме имбуруз э гузги сук,
Бирден э пушойме дуьруьм
Э жигей эн жовоне кук,
Мерде,

э пушони гъуьжгъо,
Э сер юшсипсипи муйгъо.

Хэйли—хэйли не жуьмуьсде
Денишируьм ме э хуьшде,
Э гъэриш дуьл кешируьм хьэйф,
Ки сер данусди гуфдире
Сипи бире э тегьер верф,
Оммо эгъуьл ме офире
Кем данусди эз дуьл мэгни
Эри келе зиндегуни.

ХИС ГІЭИЛ МЕ

Хис гІэил ме, хис, хис, шекер ме,
Виниш ширине ховлегъо.
Хисирет гъушгъош, жэгІгъош гъеме,
Хисирет ен бузлелегъош.

Хис хьэйруй ме, хис ненем—ненуй,
Чумгъоре пушо сох аста,
Тикмелей туьш рач э хэненуй,
Дегешди, нисе жуьмуьсде.

Менг эдей товуши шендени
Эз суьрхэ гъово эри туь,
Буьлбуьл шевиш эдей хундени,
Рэхьэт хиси гуфдире туь.

Хис балай ме, хис, хис, гъэйгъусуьз,
Хов туьре гъисди дошдегор.
Зу келе бош, дениш туь э руз,
Пур гъисдигъо бэхд ве гъинор.

Ленин—Сталин буьзуьрге вождгъо
Дори имуре девр дузи,

Гуьл дорет сэхьрогьо, заводгьо
Эзир эн глалем гъирмизи.

Хис рачлей ме, ненуй—ненем,
Виниш ховлегьой ширини.
Келе бире туь гуьл эн сине
Девр коммунизмаре мивини.

ГОФ—ДЕДЕ

Шори ве герми дуьл эн зере
Не э гъалем, не э кистево
Ни дани гъич бурмунде,
Кук эн у гъуьндуьр гуьрде сере
Э ширие зугъунлерево
Суьфдеи гиле гуфдири: деде.

Дениширем сокит э глал,
Э хэлгьо рафде э дургьо.
Эз глэрей эн биевтгьо салгьо,
Диренуьм,

бири у келе, жогьил,
Эдей вокурде тозе шегьергьо,
Эз менгиш гъуьндуьр эдей паруьсде,
Эз лугъонди дериегъгьо—шаргьо
Суьрх ве мержон эдее офде,
Э пушо норе книг глалме у
Гъонунгьо эдей нуьвуьсде э у.
Э гьер кор кешире у жофо
Сохдени ватане глалшир ве софо.

Оммо миев пири,
пире вэхд.

Ве увэхдиш гьемчуьн э гьечи,
Эз гьемей ширини ве рачи
Вогогьруш мубу гьегенеде
У темизе хосе гоф: деде.

ЭВЕЛИ НУБО

Нэхьшуьн шеш сала гӀэилле,
Минет мисохд э деде гьер дес,
Нуьвуьсуь юре э школе
Эри хунде э эвели класс.

Гьемме эз у мигуфдурут:
„Чуьклеи туь нивегуьруьт!“...
Оммо у руз омо раси,
Ини Нэхьшуьн э класси.
Ве дуьллею тэгӀди сохде,
Нуьшд э е парт гьич не вихде.

Учитель хунд еки-еки
Э журнал нум гӀэилгьоре.
Нум Нэхьшуьн ведиремоки,
Фегьм сохд,

вегуьрд чешмекгьоре:
—Кини Нэхьшуьн, э чуьжой?
Уре ме селт нис диренуьм!
Нэхьшуьн бирден э буз пои
Вэхуьшд,
желдлуь гуфди:

—Менуым!

Учитель э у дениши:

—Нисдики туь гьеле шешиш?!

Нэхьшуьн диеш гьуьндуьр поисд,

Жугьоб до зури, гьееки:

—Чуькле гьисдуьмгеш, гьэйгьу нисд,

Песо ни мунум эз екиш.

Дие гьичиш не гуфди у,

Эки доска омо зури,

Мела вегуьрд Сталин нуьвуьсд у,

Поисд юш ен, сохде шори.

Гэилгьой класс мэхьтел мундуьт.

Вокошируьт хуше нефес,

Гьеммеекишу э е сес

У гэзизе нуме хундуьт.

ЗАРГЕР АЛИ

Мэглуюми нум Али заргер

Эз зуревоз э согъ шегьер.

У эз осгьу,сенгъ ве нуьгьре

Сохдени ужире чигьо,

Суьрои нис бире чумгьо,

Дире рачи энугьоре.

Э гьэд могьлугъ бири сес лов,

Ки у шев руз хурде зэхьмет,

Гьуьч сохди е чи—гэлемет,

Эри фуьрсоре э Москов.

Оммо чуйниге у, э кес,

Гьич э екиш мэглуюм небу.

Гэилгьой эвели класс

Жэхд сохдуьт эз духдер энугь

Эз пионерка Патыма

Данут гьигьэр энугь чире.

Патыма ох вокошире,

Гуфди:—Мэглуюм нисди э меш!

Нэхьшуьн инжо гуфди:—Дусдгьо,

И гофгьо эйчуьй имуре,

Эз школе бэгъдо бурайм
Э хуне эки эн усто...

Гэиллегъо е десде—согъ,
Омо э хуней эн заргер.
Али хьуърмет гуърде, зе сер,
Деберд угьоре э утогъ.
Бурмунд эз алмаз портрет
Э келеи эн е орден,
Гуфди:—Ини шев руз зэхьмет
Эйчуь кешириге Али.

Нэхьшуьн портрет Ленине
Аста вегуърд. Гуърд э сине...

Гэилгъо бире олхоин,
Вадарафдуьт рази, дуьлшор,
Эз товун келе бэхш Али,
Данусде эз гьемме пушо.

ХОВ ДИРЕБУЬРУЬМ

Шегьер эз верф сипи бугъо
Суьфделе товуш биребу.
Куьгъне хуне—сенгъ боругъо,
Сессуьз гьеле э хов дебу.

Э и ширин соките вэхд
Нэхьшуьн эз хьэлов вэхуьшде,
Пинжеклере эдей гешде.

Дедей мэхьтел бире фегъм сохд,
Пуьрси:

—Чуь гешде гэил ме?
Чуь вир сохдей жовогьил ме?

Нэхьшуьн бирден дуз гуьрд сере,
Гуйге тэхсирлуь, дедере
Жугьоб до:

—Хов дирербуьруьм:
Пограничник серхьэд буьруьм,
Келе орден сохде гьобул
Эз дес маршал,
инжо вебу

Э сер гьултугъ, чепи сине,
Руьгъ-руьгъ мидо суьрхэ хуно.
Пинжек ини,

мунди тэхьно,
Нис офденуьм ме ордене!

Моч сохд, гьэлгуьрд куке деде,
Ве серлеюре совусде,
Гуфди:

— Мебош дердлуь,

Келе бире,

бош гьуьнерлуь,

Э гьер кор пушово дара,

Ве э синей туь увэхди

Тов муьдуь чуьн гуьл хушбэхди

Ноки орден-ве Астараш!

ДЕРБЕНДИГЬО—ТОИГЬОЙ МЕ

О, ченгъэде сифетгьой гъэили,
Ченгъэде раче чумгьой гъэили,
Дениширет э ме не жуьмуьсде,
Эз лампа э ишу уьшуьгъгьо жесде.
Гъэили меш э ме, ини денишири,
Э ловгьо гешде хэнде ве шори,
Гуйге эдее пуьрсире эз ме:

— Нисе шинохде ми гъэизиме?

Ведешендуьм селт эз куьгьне альбом
Сурете, версиегъ биребугьо,
Эпушой ме поисдуьт гьеебо
Хьэет школе, зир пенжерегьо,
Ве гоф фотограф: тигъэг, дусдлегьо!
Ве э е дэгъдэгъэ—е нефес
Си гъэилгьой эн екимуьн класс
Варафдим э когъоз э е жиге,
Чуьн тозе гуьллегьой эн е луьге.
Э лой эн сурет гъуз гуьрдем сере
Данусде воисде гьони мере:
Кигьо имбуруз э жергеютге
Ве кигьо э жерге не деруьтге.

Э энгуьшдгьо тек бе тек бишмордуьм
Бисдпенж.

Бисдпенж сенигIэткоргьой совети.

Э гIэрешу—е шогьир, е лауреатиш.

О, чуй лап рази ве шорум ме

Эз гIэзизе зиреке класс ме!

Оммо пенж дусде—бироргьойгере,

Ченгъэде думутлуй гешденуьм,

Э жерге офде нис данусденуьм.

Эз гIисмет энугьо хэбер нисд мере.

Белки кор сохденуьт э дуригьо—

Э Камчатка, Сибирь, э посольствагьо?

Белки дегешдет угьо э гьовре

Доре эри гIэзизе хэлгъ журе?

Сер ме гьузи гене э лой сурет.

Ини эдей диренуьм: Доре гIуьзет

Э минжиму Пахомова нуьшди—

Эвлуье, бэхдлуье учительница,

Э сер дефдергьо гуьрди у десе,

Фикиргьо юш сэхд э дургьо гешди.

О, воисдени гьони мере

Вегуьруьм у пире десгьоре

Ве моч сохде, гуюм эз герми дуьл:

Лап согъбоши, декуьрдей э иму туь,

Чин суьфдеи гIэтош хундеи—

Эри келе рэхъ, келе паруьсдеи!

Песде денишире э руй дусдогьо,

Дербендигьо—тойгьой ме, хосденуьм

Гьемчуьн гуфдире е ченд гофгьо:

Кор сохим номуслуй э рач ватан,

Уни эн гьеммейму деде, ниет,

Доригьо имуре книг, гьувот, нун,

Веровунденигьо, доре тербиет.

Жофореш, мэгIниреш дим эри эну,

Ве дану у шори сохде

Эз иму,

чуьн эз хубе кукгьой хуьшде.

ДЕФДЕР ГЪУЛТУГЫ

Сер гуърдем уре, э ер мени,
Э вокзал Дербенд ватани,
Чордегы э поезд венуьше
Рафденге,

хорире э гешде.

Эз у вэхдевоз салгьо рафдет,
Тегьер тур рэхгьо гъэриш бирет,
Ини гьони ме вешенденуьм,
Велг бе велг уре фегьм сохденуьм,
Ченгъэде веруьт э у ризгьо
Вохурдеигьо э колхозгьо,
Э игидгьой заводгьоревоз,
Шевгьо э чупонгьоревоз.
Э у веруьт чор салгьой довгьо,
Эз Моздок те Берлин рафдемгьо,
Вери руз ме гьобул сохдемгьо
Партбилете, сэхд доре шовгьо.
Вери э лап хуьрде хэтевоз
Эри Робсон ве Хикмет когъоз,
Руйномей меш эки шар хори,
Хэлггьо доре десе э бирори,

Сес ишу диеш бу гъуьндуьр, дуь зенг,
Берде э гъэршуй довгьокоргьо женг.
Веруьт э у—

Кор сохдеи ме э Волга-Дон,
Суьгьбетгьо э купегьой вагон.
О, омбар веруьт э у суретгьо,
Темагьо, адресгьо, думутгьо!...
Оммо гьеле э дусде дефдер
Хэйли вомундет сипре велггьо;
Кидан гьеле ченгъэде рафде,
Чуь муьнуьвуьсуьмге э угьо!

Оммо

Хосденуьм нуьвуьсде е риз семе
Эз зиндегуни руз коммунизма.

ДУЪЛ МЕ

Ме туьре дуъл, дусд хосденуым,
Туьсуьз зигьисде нидануым,
Хун ме, руьхь ме э туь бенди,
Туь гьисд эн ме гъэлебенди.

Э туьревоз эжеш рафдем,
Гешдем нимей эн гьуьломе,
Эри мэгIни гофгьо гешдем,
Туь кумеки сохдей эме.

Э гьер чуькле, келе кор ме,
Э гьер хэъл ве фикир ме,
Э тэгIрифи ве гьисмет ме,
Э вэхд эн хов ве суьгьбет ме
Э меревоз туь зигьисдей,
Э ме туь кумеки сохдей.

Те гьуьмуьрлугъ, те муьрде руз,
Медиройм э еки гье дуз,
Жуьро ни бошим е вэхдиш
Гьич е сэгIэт, е минутиш.

Оммо туь, дусде дуъл ме, дан
Туь шефд ведиремориге,

Еде хиник бисдориге
Э кор эн севгиле ватан,
У вэхд э туь рэхьм не берде,
Тиже кордере вегуьрде,
Эз гьемей гьувот мизенуым
Сула сохде мивенжуьнуым.

МЕРЕ ГЕРЕКИ ГІЭТОШ

Э гьер жиге, э гьер коргьо
Мере гіэтош гереки, дусдгьо.

Гереки гіэтош эри эн эшгъ,
Эри мэгІни эз товун хэлгъ,
Эри моч сохде зере гьер караз,
Эри шевгълуье симгьой эн саз,
Эри товунде буз жидере,
Сухуну гуфдире дуьшмере.

Мере гіэтош гереки гьер вэхд,
Эри кор шолуми, эри бэхд,
Ни данум зигьисде гіэтошсуьз,
Гіэтошсуьз селт хуьшг мибошум ме,
Чуьтам хуьшг бирениге гловсуьз
Очугъэ сэхьро эзир чуьшме.

ДУЬ ДЕРИЕГЪ

Шев тип товуш сокит-хоши,
Э ранг нуьгъре поисдебу,
Эзир гуьлгьой эн хошхоши
Хориш ширин хисиребу.

Хифлет буруьт догъгьо, доргьо,
Гуйге гъэл гуьрде екире,
Шогъвор гьомиш эз гьер логъо,
Тимор мисохд руй хорире.

Энжэгъ согъ шев не хисире
Дуь дериегъ нуьшдебуьруьт,
Хьэвес доре дуь екире
Эз дуьл мэгІни хунденбуьруьт,

Эри суьгъде деде-хори
Азад, рэхьэт хисиригьо,
Гьезор жире нефес шори
Дуль ю вокоширенигьо.

Кейки чуьшме эз куьнж восток
Ведиремо чуьн инчегъуьз,

Эри энү менг суьгьбет сохд,
Ки giroшд шев вэгьифесуьз.

Расди согъ шев не хисире
Нуьшдебируьт, чуьн дуь хьовир,
Дуь дериегъ, хунде мэгIни.
Еки бу Каспий, ейге — дуьл шогьир.

КУЬГЬНЕ ГЪУНШИ

Сер шеви. Дегесирет уьшуьгъгьо —
Э хунегьо, кучегьо ве богъгьо.
Э гьер жиге могьлугъ сеслуьни.
Эвириш сокит, темиз, серини,
Менгиш гье хунде омorigьо
Э гьезор мэгIнигьой шогьиргьо,
Руе эз сефги-булут вокошири,
Испогьи э шегьер денишири.

Эз гьопу ведироморе ме,
Дегь луьнг бегьем неноребуьруьм:
— Донил! — сес огол зерере шинируьм,
Песово чаруьсде, дуьруьруьм ме
Пэзиз-куьгьне дусде гьуншире,
Ченд салгьо не диреймгьо екире.

Пэзиз бегьем гоф сохде не гьишде,
Деберд мере гьуногъ эки хуьшде...
Се товуше утогъгьо вараисдет
Эз холигьо, дивангьо, кроватгьо,
Э пенжерегьо гуьлгьо поисдет,
Жуьмуьсденуьт асдала пердегьо,

Э дуьимуьн утогъ э куьнж-бине
Поисди типтозе пионине,
Э доруни-этажерка книг пур,
Э звер ю э рамке
Грамотай Гэзиз, мидо обур.

Ме мэхьтеллуьнуьм,
зуте эз гьеме,
Усдой эн хори-колхозник Гэзиз,
Нисе дарафде ми э коммунизм?

Ве велг бе велг поисд э пушой ме
Пушотеине тэхьле рузгьой эн у,
Руй бире пуьрсуьруьм ме эз у:
— Гэзиз, леле,

ки дори туьре и бэхд,
И рачи, и шоре зиндегуни, гу?

Гэзиз, микешигьо мере и вэхд
Эки вараюсде стол, гуфди:
— У,

Десеш э лой эн дивор кешире.

Ме дуьруьруьм э гэрей суретгьо—
Кукгьо, духдERGьо, гэрУьсгьо, невегьо.
Сурет буьзуьрге Сталин бебере.

ВЕЧИРЕИ ОНГУР

Сес мэгни ве жофо лов бири э дур,
Эдей гирошде вечиреи онгур,
Гэзичигьо э дес духдERGьо, зенгьо
Хушегьоре эз шивгьо буррануьт,
Ве ченэхгьоре жовонгьо, мердгьо
Эсер неноре ведеберденуьт.

Куфденуьт моторгьой винзавод,
Дуьширени э челеггьо шире-нобот,
Жерге-жерге э серини доргьо
Э гьозор ящикгьо, гэрболгьо
Дечире оморенуьт

Огьодеи, руьшбобо,
Эри фуьрсоре э Куйбышев,
Э Сталинград, э Тамбов.

Ве гогь эз куьнди, ве гогь эз дури
Оморени сес бригадиргьо:
„Диеттеш хэгьERGьо ве бироргьо
Дес жумунит, варасим зури!“

Ме эз сегьери гьисдуьм э колхоз,
Шори мере э дуьл нисди гъэдер,
Кидан э гьеммей эн гьуьмуьр Кавказ,
Бежэхьэт дири ижире бегьер.

О, чужиреют одомигьо!
Пуруьт мердъети, пуруьт игиди,
Ченд бо ватане шор сохдет угьо
Эз келе барасигьой игиди,
Ве Верховный Совет дори ченд богьо
Угьоре Астарагьо, орденгьо.

Эз Китай ве эз Албание пор,
Биренге инжиге илчигьо шор,
Бердет тумгьо ве шивгьой эн тегьенг,
Э ишу эри сохде параменд.

Эз сегьери э суьгъде колхозуьм,
Товусде эз герми чужьшмей август,
Э фронт жофои кор сохденуьм
Эз гьеммей хъэвес, эз гьеммей номус.

— Стихи нуьвуьсдейт? — муьпуьрсуь хундегор.

— Эри! Эдем нуьвуьсде,

Оммо э руй когьоз нэг!

Кейки одомигьо нуьшде шор
Мигьенжуьт пееле э пееле зере
Эзи шороб Дербенд
угьо э сине

Гьис мисохут ширини стихи мереш.

АВШОЛУМОВ ЕВДО

Клуб желдор вараюсди,
Чуьн шев миглид шори, дусди.
Пури товуш, гуьлгьо, музык,
Тов доренуьт э диворгьо
Суретгьой бузуьрге вождгьо
Ве шуоргьо — бэхд колхози.

Безетмише одомигьо
Нуьшдет э дивисд жергегьо.
И шев игидгьой жофоре,
Устогьой онгур богьгьоре
Доренуьт бэхшгьой гьуьзети
Эз нуминей хэлгь совети.

Суьфде огол зе Евдоре
Э президиум — э звер.
Бисд пенж тонн онгур эз гектар
Вегуьрди у, рекорд зере.

Гьобул сохдки бэхше Евдо —
Орден ве Астарай сурьхи.

Э гьеммей зал чекьго сес до
Ве могьлугъ хосд, у гоф соху,
Чуьтам данусдиге бире
Ижире бесгъуни уре.

Оммо э инжиге Евдо,
Тэґрифлuye келе усдо
Мот бире э хуьшде домунд,
Гьичиш не данусд гуфдире
Ве эз пилон куьнд бире,
Десгьой жофьире бирмунд.

БЭХДЛУЬЕ ГУЬЛБОГЬОР

Гьушгьо э сегьер сер гуьрденге хундере
Э кор оmore звеньевой Гуьлбогьор,
Келе богъ колхози эзир шей шевгъ доре
Шор вохурде э бэхдлуье Гуьлбогьор.

Сес ди мэґни ме гьуьндуьр,
ди гьуьзет,

Эз товун хубе духдер вилеет.

Чуьтаме гьэиле дусд хосдеге деде,
Гьечу дусд хосде тегьенге Гуьлбогьор.
Хушегьо дуллу бирет, уьшуьгъ лов сохде
Дери э угьо жофо, эшгъ Гуьлбогьор.

Сес ди мэґни ме гьуьндуьр,
ди гьуьзет,

Эз товун раче духдер вилеет.

Эри буьлуьнде зурбое бегьер онгур
Астарай суьрхи вегуьрди Гуьлбогьор.
Э тегьер кулок тэґрифи рафди э дур
Эз товун игиди желде Гуьлбогьор.

Сес ди мэґни ме гьуьндуьр,
ди гьуьзет,

Эз товун шоре духдер вилеет.

ДУХДЕР-ГЪУНШИ

Э гъуншине дери-духдер
Рачи юре нисди гъэдер.
Ченд-гилегъо ме сер гуърдем
Эри нуьвуьсде стихи,
Гъезор жире гофгъо гешдем,
Оммо о, хъэйф, чуь мисохи,
Не данусдем ме гуьнжунде,
Рачи энуре бурмунде.

Ме михосдуьм бире гъони,
Омбор нэгл,
е сэглэет гъеме

Келе художник ватани,
Кешуьм шекуьл энуре ме
Эзир эн гуьллуье сиб дор.
Песде у шекуьле венуьм
Э звер холи э дивор
Ве данум э хуне дире
Руз зимисдуш васалире.

НУМ ИГИД УРУС

Э хуней тракторист Мухтер
Кура бирет бирор хэгьер.
Чуьнки уре зен бэхш дори
Кук—

эн кифлет гъувот ве шори.

Те пур сохде бокалгъоре,
Э согъи кук вегуьрде тик,
Чутам гъисдиге глэдоти,
Гереки уре нум доре.

Гуьрдуьт пенжогъ жире нумгъо,
Дуь эз еки рачтегъоре.
Оммо эз еки энугъош
Бебере хъэз нис оmore.

У сере э десгъо гуьрде,
Мувэхъ ю сэхд э думути.
Э ер энү омо бирден
Пэзизе дусд эн фронти,
Догъо журе эри ватан,
У игиде бу нум—Иван.

Полк уре гъовре сохденге,
Куьнде дусдгъо э шовгюшу
Гуфдиребуьруьт.

эгер,

Зуьнде вогошдуьтге ишу
Ве кук бисдоге ишуре
Мидуьт егъин нум энуре.

Э сифет эн тракторист
Уьшуьгъ журкум доре мижесд,
Те гъони э у нум, кидан
Гъисдуьт кукгъо ченд дусдгъоре.
Гъэйгъу нисд,

пеелегъоре

Гъуьндуьр гирит!
нум кук мубу Иван!

Ве десеш кешире песде,
Бирмунд э глэрей суретгъо,
Эзир шише дебуьруьтгъо,
Сурет эн жоборде дусде.

Бокалгъо гъуьндуьр варафдуьт,
Э шори Иван! — гуфдируьт,
Бигъил э догъгъо шив дуьгу,
Бигъил э догъгъо зигъуьгу,
Эз гъемей дусди ве номус,
Нум эн игид, нум кук урус!

КОВТЕР ШОЛУМИ

Ченгъэде ковтергъо э гъуьмуьр дирем,
Гъер жире жинсгъо ве гъер жире ранггъо
Э глэили хуьшден меш муьхшуьл бирем,
Э дегъгъоревоз вешендем эз бугъо.
Оммо и гъисдигеш э угъо ухшеши
И гъисди ковтер шолуми ве хоши.
Эз дуьл эн инсонет хъэсуьл омори,
Раггъою бенди эз чуьшме ве хори.

Паруьсдени у э жеш гири э планет,
Нис данусде не серхъэд, не зулмет.
Диренге уре, диеш, одоми
Гъис сохдени хуьшдере солдат шолуми.

Паруьсде у эз сер улкей Дания,
Эз сер гъэземтгъой эн Испания,
Эз сер Карелия — улкей игидгъо.
Дорени у руьхъ, дорени имидгъо.
Э гъужогъ эн зен американка-деде
Пойгъою э зенжил гъисдигъо бесде,
Глэиллере у сохдени герм, тимор
Э нерме паравоз э тегъер шогъвор.

Корсуьзгьой эн Париж, Англия, Рим,
Раче чигьрей энуре э сегьери
Омборе гилегьо кеширет шекуьл
Э сенгьгьой эн мостгьо ве дишгьо эз дуьл.

Шогьиргьой азаде Пекин,

Варшав, Бухарест,

Эри энү мэг'нигьо бесденуьт эз хьэвес.

Оммо дуьшменгьо-беде женевергьо

Хосденуьт гуьрде уре,

дешенде тургьо.

Ни данут е вэхдиш!!

Ни бу жун инсонете куьшде,

Еде гуьрде э тур гьовуни дошде!

Гьечи э гьер жиге у пар зерени,

Нишоней шолуми хунде оморени.

Белки гьони эз сер догьгьой Дагестан,

Паруьсденбу у э дургьо, чуьн дестон?

Рэхь ю ник!

Паруьгу не данусде

рузе, шеве,

Беруьгу э гьер куьнж гьуьлом

расди Москове!

МУРАИМ ПУШОВО

Э гьуьндуьре дивор клуб

Кейгьоиге э вэхд довг'ло,

Нуьвуьсде омореву хуб,

Э тегьер эн келе шовг'ло,

Дуь гофгьо:

„Мурайм пушово“.

Эзу вэхдево гирошде рафдет

Хэйли салгьо,

оммо у дуь гофгьо

Эз ворущгьо, тегерггьо, верфгьо

Пузмиш не бире вомундет.

Рангчи, чутка э дес дери

Диворе эдей зере ранг.

Расики у э гьуьндуьри

У дуь гофгьо мидогьо зенг,

Поюнд бирден у чуткаре,

Песде жумунд усдо сере:

Омо э ер ю у рузгьо,

Хун не г'этош гьэриш бугьо,

Гуфди:

— Нэг!!

Ни дегуьруьм э рангево!
Вомунугу гьечу, бигьил,
Товуш дуьгу чуьн жовогьил,
Рэхь иму гьисд гье пушово,
Гье пушово э бесгьуни,
Эзир глэлем эн ленини!

Э ВЭХД СУЬГЬБЕТ

Э ен глэтош нуьшдет ранжбергьо.
Агитатор эри энугьо.
Эдей тозе газет хундени.
Жуьрглэтлуть ихдилот сохдени;
Чуьтам хэлгь совет э гьер жиге
Эз гьемей эшгь муьхшуьл гьисдиге
Э коргьой вокурдеи шолуми
Эри бэхд ве шори одоми.

Оммо нэглете дуьшменгьо
Эдете довгло гуьнжунденуьт,
Шевгьо рузгьо э гьэсдуьт угьо,
Кей глутьломе э хун менгенуьт...
Гоф вегирд Гьулом, пире усдо,
Гуфди, денишире э дусдгьо:
— Гьелбет у бишэглргьо-фашистгьо,
Ниданут динж нуьшде поисде,
Угьоре хун инсон воисде.
Оммо ченгьэдеш хурде эрэгьи,
Сохдуьтгеш угьо гье лэгьлэгьи,
Вэхуьзундуьтгеш беде хьиллегьо,

Гъечиш-гъечуш муьмуьруьт угьо:
Эри эни кор гъисд меселе,
Шиниремгьо э гъили гъеле:

Е гъуре гъобоне хуг хосди,
Хуьрд соху зурбое дохьоре,
Вини хуьшдере у хуьрд сохди,
Ве юш муьрди

лой-лой офдоре.

Фашизмаш гъечу
селт нисд мубу,

Омоге э женг э сер иму!

ГУШДОР, ГРОМ

Гром хъэрмэхь, гром бирор,
Э булутгьой гъеминони,
Е дэгъдэгъэ мере гушдор,
Гофи мере гуфдирени.

Туь эдее шивиш зере,
Эз догъгьош сес туь гужлюьни,
Бутьуьн гъуьлом у сес туьре
Гъони эдей шинирени,

Оммо е хэйр нис доре у:
Не ватане, не инсоне,
Е кумекиш нис сохде у,
Герм нис бире эз у сине,

Уне гуьре ди туь э ме
У сес туьре, гром дусд ме,
Мэ э у сес эз дуьл суьрхи
Гуьнжунум гъони стихи,
Ве э и сер догъ поисде,
Хунум у стихире песде,
Бигьил э гьер жиге бурав,
Согъ гъуьлом шинову уре.

СУЬМУЬРГЪУШЕ ХУНО

Суьмуьргъуш эри кеф, эри келегеди,
Нисе варафде э гуьгъо, э буьлуьнди,
У варафдени дире дану гуфдире
Эз зурбое келе гуьндуьри дурире.

Туьш шогъир, дан, э гъечу гуьндуьр
варафде

Э келе эгъуьлгъо, думутгъо
ве хэелгъо,

Дуьл эн инсонгъоре
дани хуб гъис сохде

Ве хуб веде бу эз туь
себэхьи коргъо.

ЖУГЪОБ МИДУЬМ

Кеиш гири доге мере
Пуьрсуьш:
—Чуь хосде туь шогъир?
Гуьндуьр вегуьрде ме сере
Ве не сохде думут, фикир,
Жугъоб мидуьм:

—Хосденуьм ме

Шолумире эри хэлгъгъо.
Доре гъеме гуьвоте ме,
Гъемей журе э гъовхогъо
Эри кор шолуми—бирори,
Э васал чару гъемей хори,

Гуюм: гъони эзи келете ниет
Нисди мере эри инсонет.

Э ЕН ЧЕШМЕ

Офтое рузи. Герми эвир.
Тут дор лов сохди соере дур.
Эз глэрей сенгъгьой дохьор, эз зир
Чешме зере, глов ю дори нур.

Муьргъгьо--буьлбуьлгьош эз зевер сер
Э ченд мугъумгьо доренуьт концерт.
Инжо гьисди мемзуьл гьуьзети,
Нуьшдени гьер рэхьгирор, глэтлуь
Э сер холинче--хушлуь,
Вегуьрдени хоши рэхьэти.

Нуьшдем меш, сэхд денишире,
Э рэхь, эз пушо мивирихдгьо,
У э гъэиш ухшеш зере
Э куьшди эн гьуьндуьре догъгьо,
Ве бизмегьош эз гъирогъгьо
Жиге--жиге веде бире.

Пуьрсуьруьм эз огьиле догълуь,
Нуьшдебугьо э ен ме бэхдлуь:
--Гу, леле, и рэхь те же берде?
--О, э дургьо--э дургьо ведеберде!

--Те Рубас миберуь ми мере?
Мерд аста хэндуьсд, тик гуьрд сере:
--Рубас чуьни?

Эзир эн чуьшме,
Эзир эн темизе гьово--хуьром
Миберуь о, туьре у, дусд ме,
Э чуьжо воисд,
Э Московиш--меркез эн гьувлом.

БОГЪ МЕМРЕЧО

Гъезор доргъо гуьл дов сохдет:
Бэгли, бодон, домбул, лимон,
Эз гъово ригазгъо рихде
Угъоре Isoхденуьт тимор.

О ченгъэде, инжо дери
Раче буйгъо, бэхдевери,
Ворворигъо, хоши васал,
Унг мэгнигъо, наз ве глэсел.

Чум сирои нисе бире
И рачире эз винире.
Вокошире дуьл шоре ох
Гуфдирени: баракаллогъ
Колхозникгъой мемречире.

Варафденге э сер эн догъ,
Бирден пенжогъ гектари богъ
Хуб эз туь веде бирени,
Чуьн десдей гуьл. Воисдени
Гъе гъечу у доре тов—тов
Гъужогъ зере уре аста
Беруь бэхш эз нум Дагестан
Эри зевлуье Москов.

КУЬМУЬР СЕНГЪИ

Ме эз рэхъ эн догъи
е тике куьмуьре
Э пушой эн пойгъо
винире, вегирдуьм.
Дес ме жилид зе
Гуьрдуьмки ме уре,
Оммо эз дуьл
ме сэхд гъис сохдуьм
Ужире гермире,
гуйге
Куьмуьр не дери э дес ме,
Дери е тикей
гlэтоше чуьшме.

ДУЪ РАЧИ

Хив ве́ди ми́бисдо э́з дургъо,
Чу́ьн е зурбо́е карзи́нкей гу́ьлгъо.
Э́ сер ю́ паранде́гъош зере́ пар,
Чу́ьн глэ́нглегъо́ мидору́т зар—зар.

Дире́морум э́ у э́хирде,
Савзе́ кучере́ дуз ра́фденум.
Э́ пушо́ магази́нгъо воху́рде.
Дара́фде, е́бонжэ́гъ фегь́м сохде́нуьм.

Бирде́н поисду́ьм. Е́ лезги́нкаре
Дире́ ме, э́ пушой е́ гъопу,
Рачи́ коми́ре гъэ́дер не́бу,
Тову́ши мидо́гъо чу́ьшмере.

Песпе́секи омо́ э́ ер ме,
Че́нди инче́белгъо́ гу́ьзелгъо,
Ишу́ре хы́соб сохде́мгъо ме
Рачи́ хори́, рачи́ васалгъо.
Оммо́ нэ́г!

ни да́нут той би́ре
Э́ ире́воз е́кишу́ш угъо.

Ижи́ре гъо́шгъо ме́ не ди́рем,
Не ди́рем те́ гъони́ ме бе́ндгъо,
Дегесу́ьт, офдо́ре э́ сине́,
Холле́ш гъечи́ ду́ь хо́ш э́ гъу́тине!

Духде́р вараси́, э́ шек ва́рафд,
Чум ше́ндем гу́фдире́ э́ лой ю́.
Глэ́селе хэ́нде́ле жесд́ э́ лов ю́
Ве́ глэ́йб ке́шире э́ хъэ́ет дара́фд.

О, келе́геди сохде́нуьм э́з ту́ь ме
Дагес́тан, ку́ьнж ва́тани ме,
Ногъо́гъ нис гу́фдирену́ьт хэлгъ́гъо
Ту́ьре ку́ьнж иги́ди ве́ рачи́гъо,
Ку́ьнж э́н глэ́суьлме́нде ошугъ́гъо,
Ку́ьнж э́н бу́ли ве́ бу́ьлдурчи́нгъо...

Биру́ьмгеш ме́ согъ ру́з сэхд́ му́ьхшу́ьл
Э́ кор—э́ исполко́м, э́ колхо́згъо,
Гье́ э́ ер ме́ де́бири у́ гу́ьл—
Тову́ши ве́ рачи́ э́н ру́згъо.

Шохьо́нгум го́ф сохде́нге ме
Э́ри э́н корсо́х райко́м, ду́сд ме,
У́ гье́усэ́ггэ́т ши́нохд, да́нусд,
Гу́фди:

—Ту́ь неди́рей гъеле́, ду́сд,
Ду́ьиму́ьн рачи́ э́нуре.
Тоб ди́, себэ́хь ми́беру́ьм ту́ьре...

Гье у гъопуни, э пушой ю
Поисдебугъо элогъи гуьзел.
Дарафдим дору. Э келе зал,
Догълуь, чуьн верф сипи руьшгъою,
Эз станок фушенд пердере.
Бирден дирим келе холинчере,
Ве э минжию, доре уьшуьгъ
Поисд э пушойму Кремля,
Э ен астара, мидогъо руьгъ—руьгъ
Гъэлемиш хуб лов сохде беле,
Э у суретгъой буьзуьрге вождгъо
Вединуьт эдургъо - эдургъо...

Э пире догълуь денишуьруьм:
—Яратмиши кини и?—пуьрсуьруьм.
Пире мерд огол зе:
—Эй, Гуьлшон!...

Инжо дуьруьруьм хуб э пушо
Гье у духдере - офтои хуьром.
Ве фикир сохдуьм, эз расдекиш
Уре гъисди дуь рачи гъуьлом,
Ни домунутгъо дуь эз еки.

Ве ме нуьвуьсдуьм мэгъни эз дуьл.
Бигъил у книг мереш рачи дуь.

СОВХОЗ ЭНУМ ГЕРЕЙХАНОВ

И ним рузи эдейм рафде,
Оммо богъ нисе варасде.
О, ченгъэде бирет дуллу,
Муьшмуьш ве бигъ, сиб, шофтолу...

Муравт э вогонгъоревоз
Емуьш э гьер лой вилеет.
Мугуют э шориревоз
Одомиго,
доре хуьурмет
Эгъуьлменде усдогъоре,
Доретгъо и мезегъоре.

Гъэруьсгъо, зенгъо душунде
Миробо эзи гъэйсигъо,
Мугуют, сере жумунде:
Эх, чуь хуби е бисд рузгъо
Рафде э сейл э ерево
Э у хуше мезрей хори,
Эжеки эзир эн гъово
И емуьшгъо веремори...

Э меревоз луынг норени
Е гьуындурь мерд сибири.
Э и рэхьгьой дагестани
У те гьони гьич не бири.

Бирден дире оноргьоре,
Чуьн пожар луьп зеретгьоре,
Поюнд мере, гуфди песде:
— Пой, стихи эдем бесде!
— Стихи?!
— Нуьвуьсдейт ми гьич те гьони?
— Гьич е вэхдиш!

Оммо дире
И яравуьш, богъ суьрхире,
Дуьл ме эдей зенде мэгни.

Хэндуьсдуьм ме. Денишируьм
Э фирегье чумгьой эн мерд.
Ве э дуьл сэхд шори сохдуьм
Эз глэзизе куьнж догьи ме,

ЧУПОН ОМАР

Чуьл салгьош зиед чупон Омар
Э догъгьо хорундени гусбенд,
О, дири у, дири у омбар—
Эёзгьо, гермигьо,
гловгьо те куьшдибенд.

Э дегъ гилегьоревоз эз Чох,
Гуйге дуллу биригьо эз гьово,
Эз жилгъэгьо, гьисдуьтгьо шинох,
Гелере гьей сохди зэфруво.
Согъ зимисду э мержгьо дошде,
Гене веберди гешде—гешде.

Ве э и жире зиндегуни,
Гогъ э верфгьо, гогъ э гьизгьини,
Хуне хьисоб биригьо епинжиш,
Параменд сохди у тозе жинс,—
Эз пешм эн комики бофденуьт
Э Хунзах чин хубе холигьо,
Фабрикгьой столица ведешенденуьт
Бугьолуье бастонгьо—молгьо.

Денишире э Омар дусдгьо
Эри ю глүзет гуфдиренуът,
Хьэйвудоргьой эн колхозгьо
Эзу нишоне вегирденуът.
Берде эз у тозе жинс гусбенд,
Э ишуш сохденуът параменд.

Дирем, чуьтам аварка-деде,
Сурет эн Омаре бирмунде
Мигуфдиге э кук:
—Дениш, у гьисди—
Омар, суьмуьргьуш э дохьоргьо,
Лауреат, синеюш вараюсди
Эз ченди орденгьо, медалгьо.

Биренге ме э Казахстан
Эз товун Омар эз ме пуьрсирет.
Э Кишинев хундем ме дестон
Эз товун Омар э велг газет...

О, чуь шори сохдени дуьл ме,
О, чуь эшгь пур бирени дуьл ме!
Диренуьмки догьлуь чупончи,
Пушоте бугьо батрак, гюни,
Э гьемей эн вилеет гьони
Мэглүьми чуьн игид, чуьн гилмчи.

НУЬКЕРЕЙ САМУР

Э глэрей догьгьо, дохьоргьо инжиге
Самур кейгьо э глэмел омориге,
Ни дуьм жугьоб,
Пуьмуьр ме гьеле чуьлиш нисди,
Оммо у, кидан ченд девргьо гирошди.

Гуж энуре четини бесде э мэгли,
Чуьни эри энду зугьбегьой гьово!
Шэхде зере ве сес сохде рихдени,
Гуйге чуьн е зурбое мар пушово.

Нис данусденге э келе гьоегьо
Венгесде сула, эри рэхь офде,
Увэхди эз сер энугьо варафде,
Рихдени чуьн шэхшэхэгьо, дошгьунгьо,
Вохурдге гомиш э пушой энду,
Е мужинере хуно берде мидану.

Бирет вэхдгьо-э васали у рихди
Вачарунде гьирогьгьоре, бире лов,
В сэхьрогьо овурди у бед бэхди.
Пуч-гьич сохде мэхьсуьлгьоре э руй глов.

Гуфдиренуът, кеф сохде ловгьой энү,
Хунегьой дигьеш дори терс ченд бо у.
Э гьечи рихди у омбаре салгьо,
Муьди не бире э гъувот инсонгьо.

Оммо ебо себэхьмунде-сегьери
Гьеле эз шей тар гьисдики гиевгьо
Э ен нуькере оморут игидгьо,
Инженер Самед доре рэхьбери,
Сер гуьрдуът угьо гьовхой жофоре,
Зенг эн пулат ве мэгни гешд гьоворе.
Чуьшме дарафде шевиш гье мирафд кор
Эзир эн уьшуьгь менг-прожектор.

Самур хомуш бире, селт муьди бисдо.
Эз турбингьой огьуни глов ю рихд.
Черх хурдуът черхгьо, дизелгьо сес до,
Дарафд э хунегьо товуш Ильич-бэхд.
Ве гьолине шушегьой глов эз ерхгьо
Шив зере рафдуът э бисдугьо, богьгьо.
Хори эн колхози до гуьл-яравуьш,
Зиед бисдоруът тэхуьл ве емуьш...

Пушотегьо инжо бу е чуькле дигь,
Гуйге е лула э минжи дохьоргьо.
Гьони эз дуригьош Ахты гьисд веде,
Чуьн шегьер, эз дуразе мэхьэлегьо.
Ме инжо э парк, э гьирогь эн Самур
Эри колхозникгьо хундем стихи.
Келе товуше дирем э догьгьойму,

Зиндегуни чуьтам бирениге суьрхи.
Ме дирем чуьтама коммунизм э догьгьо
Жофокеше хэлгь вокурдениге,
Дирем жофе ве гилм,
чуьн дуь гьэнетгьо
Не поисде пушово паруьсденуьтге.

ЛОЕЛУЬЕ ГЕНДУЬМ

Э Кремля, эз суьгьбет бэгъдо,
Буьзуьрге вождь э Магомед до
Е пенже лоелуье гендуьмгьо,
Гуфдире:

—Проб сохит, меровге э догъгьо?

Чуьн бугьолуье чи овурд бригадир
У донгьой тозе сорте э дигъ:
Дузетмиш сохд е тикеле хори,
Кошд тек-текле эз мугъбет ве шори,
Э агроном колхозевоз песде
Журналиш вокурд эри нуьвуьсде,
Гьер руз бе руз э сипре велггьо,
Чуьтам параменд мибошутге угьо.

Гирошд вэхд, оммо э участкале
Веди нисд гьич е савзе жижалеш.
Бригадир руз э кор, ве шев-ховсуьз,
Мирафд тейте вэхуьшде чуьшме
Э участка, тигъэтлуь бире гъуз,
Мигешд, вуьнуь е шивлере семе.
Оммо нэгI, гичь эз е жергелеш,
Ниофд эри хьэсрет е жижалеш.

У гоф дори суьгъде вожде, дусдгьо,
Миверовну гуфдире э догъгьо
Лысенковский буле гендуьме,
Гэлемете тозе гендуьме.

Томгьоре мигешд у, чуьн гилмчи,
Белки, дегьишдиге е гъэлети-чи!
У шовгю сохд э гьеммей номус ю,
Муьмуьруь,

оммо меровну тозе сорте ю.

Гирошде рафдуьт гьегене рузгьо,
Руз эн май суьрх до эз ригазгьо,
Омо э чуькле сэхьролей хуьшде,
Бирден чуьн глэилле, усдой хори
Вожэхь дешенд эз гьеммей шори:
—Вероморет! Шивгьоре бишморд те дегь.

Дуьл ю герм бире ве бире эшгълуь,
Диеттеш кор сохд у шев руз жэхьдлуь,
Природаре бесгъун доре, сохд муьди,
Э пойней гъэдиме догъ жилиди
Синогоьире эз сер берде данусд,
Э гоф хуьшде ведиремо у дуз.
Вегуьрд е суьмбуьле, хуб денишире,
Совусд, бишморд у дуз дивисд донгьо.
Бухгалтер хьисоб сохд арт жофоре,
Жугьоб до:

Эз га нуьгьсад пуд ведироморе.

Эз глэрей кура биребугьо могьлугъ,
Сад сала Доуд поисде гьуьндуьр,

Гуфди, ведоре десе э чубугъ.
— Ме ранжбери сохденуым гъеммей глұьмуър,
Не дирем гыч ижире гендуьме.
Оммо э овосунегъо шинирем ме,
Ки мибу вэхд,

Ужире девр миев,
Эсер эн верфгъош меров гуьл, гиев,
Ве гьер дон гендуьм чен е гъэребеч
Мибу дуьруьжд, тов-тов доре рач.
У девр омори. У и девр имуни—
Гуьлишоне девр эн суьрхимуни.

ДИГЪ Э ЛУГЪОНДИ

Поисдем ме э гъирогъ эн дохьор,
Гуйге э сер эн гъэнет сомолёт,
Муйгъой мере жумундени шогъвор,
Дениширем э зофру, э глелемет.

Э зурбое лугъонди эн дере,
Поисди е дигъ э сер эн сенгъгъо,
Хуне чен е гъутиле веде бире,
Гъитгъой электри-чен чубугълегъо,
Одомире диретъ э куче,
Веде бирени чен е муьргъ--вече,

Муьпуьрсуйт эз ме белки кимигъо,
Ки у дигъ э лугъонди Дагестан,
Пес нисе мундеми
Эз келе зиндегуни эн ватан?
НэгI, — жугъоб муьдуьм ме
ве песде

Блокноте вегуьрде эз гъултугъ,—
Э унжо ме хэйли вэхд зигъисдем,
Э пушой ме гъемме гъисдуьт очугъ:
Нишони унжо колхоз миллионер;

Эгер э ме ки бовор не сохдге,
Хуьшден ю фуравгу э унжиге
Эз и рэхь,
Э расе гьисдигьо ухшеш,
Ноки мивуьнуь
Ме гуфдирегьоре,
Мивуьнуь у
астарагьой Кремлереш.

Аста-аста симов зеренуыт
Эсер дигь булутгьой ширмогьи,
Велггьой суьгуытгьош жумуьсденуыт
Эз серине шогьвор испогьи.

Э пушой дуь тебэгъэи хуне
Поисдем, десе гуьрде э сине,
Эз рохьое келе пенжере
Сес мэгIни эдее лов бире.
Не шинирем ме гъич те гъони.
Э радио кумычка хуну
Гъечи рач эз эшгъ мэгIни,
Инсон шинире, мэхьтел муну.

105

— Э радио кумычкаре? Столицаре?
Ки хундеге туь данусдени?
Одлуье комбайнерка Пери,
Дениш, эз пенжере ведини!

Эз расдекиш сес мэґни поисд,
Руй эн гуьзел э пушой ме жеисд...
Песде гьегене эз пенжере
Лов бисдо э куче сес мэґни.

Селт бовор сохде нисе бире,
Ки гьеммей хори богъ ватани
Нис шинире гуфдире гьони
Комбайнеркай дагестанире.

БУГЬОЛУЬЕ ДОНГЬО

Эдей рафде комбайн—геми
Э келе дериегъ—зими.
Чуьн шэхшэхэ эз песою
Гуйге шэхде зере эз нов
Эдее рихде э куьзов
Тэхуьл,

тузгьош жесде эз ю.

Веги э дес эзи донгьо,
Тигъэтлуь фегьм сох,
Мивини,
Ченгъэде жофой инсонгьо,
Эгъуьл, сабуьр, муьгьбет, мэґни
Э у декуьрде омorige.
Ве мараси туь инжиге,
Чуь гьиметлуь гьисдите у
Ве чуь герек гьисдиге у,
Бу гуфдире ватан бэхдлуь
Ве ферзендгьой ю гьуьнерлуь.

ПУЛАТ ВЕ ГЕНДУЪМ

Пулат вохурденге э ме,
Гуйге э у диренуъм ме
Келе сэхьрогьой гендуъми
Лой хурде чуън дериегь гьоми.

Оммо гендуъм вохурденге,
Ме э у диренуъм гуйге
Пулате,

гъирмизи-элов,
Эз ю журкумгьош бире лов.

Мэглэной эни кор, дусдгьо,
Гьелбете, ногьогъи нисди.
Дуь эз еки бендуът угьо,
Келеи э угьо дусди.
Уне гуьре эмблемеймуш
Доренигьо рач ве товуш
Э буьзуьрге бэйдогъ Совет
Гьисди эз гендуъм ве пулат.

ХУНЕЙ НЭХИРЧИ

Хэйли вэхди ме не бирем
Э шинохэ дигь эн Рукель.
Гьони э у эдем дире
Тозе хунегьо, мэхьэлегьо,
Думут гирошде эз сер: кей
Вокурде оморет игьо?

Поисди е хуне, ини,
Эз игьониге у рачи.
Кемсуьги офде четини.
Гуйге заргер эн кубачи
Э эшгьленмише минутгьо,
Офири уре э гуьлгьо.

Ки зигьисде э у?

Белки

Артист кучмиш биребу?
Белки академик нуьшде
Сокит э у кор сохденбу?

Ини эз дер е духделе
Ведиремо, э дес книг,

Пуърсууруым ме астала:

— Гу гуыл, и хуне эн кини?

— Чуйтам?! — духдер мэхьтел поисд,

Гьелбет, эн имуни, эн кес нисд!

— Туь эн кини, гу дануым?

— Ме духдер Махмуд нэхирчинуым.

Е ДЕСХЭТСУЬЗ

Эз парторг колхоз

пуърсууруым ме:

— Деруьт ми э дигь десхэтсуьзгьо?

Э хуьшде домунд,

тик гуьрд чуме,

Жугьоб до парторг:

— Дери еки,

Зиндегуни ю шевгьо рузгьо

Гирошдигьо э торики.

— Дери еки? Кини у гьечи?

Парторг гуфди:

— Малла кечи.

ЛАП УЖУЗЕ ЧИ

Гьич эз муьнуьк
ужузте чи,
Гуфдиренуьт э гьуьлом нисд,
Дузи ми и фикир гьечи?
Нэг!
Эз муьнуьк ужузте чи гьисд.
Данусде хосденит?

Кини?

Гуюм:

Келегеде одомини.

ГОФ ОДОМИ

Э ен ерх, мирафдгьо туьнд,
зере шэхде,
Нуьшдебу ранжбер эй рэхьэти сохде.
Вомундебу у, хуб нефес вокоши,
Папрусе дегесунд,
гурунд ох кеши.

И вэхд эз ён рэхь е гьуьндуьре сенгь
Эз вэхдгьо руй ю зереbugьо сие ранг,
Пуьрси эз ранжбер:

—Ох эйчуь кешири?

Одоми жугьоб до:

—Пуьмуьр ме пир бири,
Кем мундет салгьо мере зигьисдени,
Оммо руз бе руз диеш зиндегуни
Эдей бэхдлуь бире ве гуьлишонлуь,
Нисе воисде гьеле биёв уьлуьм.

—Гьечу буге,—гуфди сенгь,—

Э е сенгь чар,

Мизигьи мере хуно туьш лап омбар.

—Нэгл, е вэхдиш ме рази нибошум,—

Гуфди мерд,—бигьил е сал,
е тэхьно руз

Зигъуымгу ме,
туьре хуно бонгъуз
Зигъисдеинжон гъезор сал э хори
Дуьлсуьз, нефессуьз,
муьгъбетсуьз ве торик.

КИРЕ ТЭГІРИФ ДУЬМ

Кире тэгіриф дуьм,
автозавода,
И машине ведешендигъо?
Ненге шофера,
рул юре гуьрде
Желдлуь, зиреклуь веберденигъо —
Гогъ э гъуьндуьри,
эз сер эн жилид,
Ве гогъ зофруво жегъисде бежид
Гирошде эз тенге гІэрей догъгъо,
Асму чуьн е шив ве ди гъисдигъо?
—Нэгі,—гуфди эз ме дуьл,—
тэгіриф ди дусд,
Догълуьгъоре
шев, руз не хисире
Кор сохдетгъо,
и рэхъэ кешире
Э коммунизм эри рафде дуз.

ДУХДЕРГЬОЙ ДАГЕСТАН

Бигьил паруь эз и куьнж богъ
Э дур-э дур сес мэгни ме,
Эз товуней духдERGЬОЙ догъ,
ИнчебелгьОЙ Дагестан ме.

Чуьн чуьшме товушуьт угьО,
Гьемишелуьг гьисдуьт азад,
БендгьО сиегь-э сер душгьО,
ЛовгьО ширин-тегьер хэмзе.

УгьО тен ихдиёрлуьнуьт;
Э гьер жиге, э гьер коргьО,
Нум энугьО тэгрифлуьнуьт
Э мэгнигьО ве э дуьлгьО.

Э сэхьрогьОЙ эн колхози,
Э ен машин э фабрикгьО,
Э техникум ве э Вузиш
Э гьер жиге деруьт угьО!

Чуьн кук э глэсб сувор бире,
Пар зере ве туфенг шендеш,

Ме эз угьО эдем дире
Э съездгьО-э Кремлеш.

Бигьил паруь эз и куьнж богъ
Э дур-э дур сес мэгни ме,
Эз товуней гуьзелгьОЙ догъ,
ГьузуьргуьлгьОЙ Дагестан ме.

ОШУГЪ БИРЕ ДУХДЕР.

Духдер дес э сине гуърде
Эз пенжере денишири,
Э пушою чуьн черх жесде,
Дуьньёгъ гуйге дегиш бири.

—Дедей, дедей!—гуфди бирден
Шори гешде э дуь ловгьо,
Вэхи виниш чуьтам гиёв
Тов дореge э сер верфгьо?

Дедей, дедей, зу бош виниш,
Э и муьгуьжуьз фикир ди,
Беневшегьо гуьл дорет рач
Э сер догъгьой эн жилиди.

Дедей аста-аста хэндуьсд,
Гъуьжуьм эн сере дуз сохде,
У гьемере бирден данусд,
Песде гуфди у эз духдер:

—Савзе гиёв гьич ниверов
Э чул, э сер сипре верфгьо,
У жогьили эн дуьл туьни,
Чуьн васали жесденигьо.

Беневшегьо гьич гуьл нидуь,
Зимисду э догъ жилиди,
Ошугъ бирей гуьзел ме туь,
Муьгьбет туьре серхош сохди.

МУЬГЬБЕТ

О, муьгьбет!

туьре э чуьрево
Той сохум ме, бу верзирени,
Э келе хори ве э гьово,
Э гьерло эгъуьл ме рафдени.
Гужлuye чигъо эри гешде,
Гье не офде песо вогошде.
Ме туьре той мисохдум, муьгьбет,
Э чешмеровоз,
эз зир хори
Гъуьл зеренигъо е глэлемет.
Оммо эгер эз чешмей шори
Шев руз гъуьл мизеге,
доре хош,
Серине хинике глов нэгл,
глэтош.

ГЪУЬНДУЬРЕ ГЪОЕ

Кидан эз коми деврево
Поисди и келе гъое.
Сер ю де э думон гъово,
Э дур рафди эз ю сое.

О, у зугъу миданусдге,
Суьгьбет мисохд у ченд томгъо,
Чуьтам гирошде рафдетге
Зиндегуни пушотегъо.

Э иловлей эн у гуьлгъо—
Беневшегъо буй лов сохдет.
Эз дуь тарафгъо дегешдет
Фирегье, дуразе рэхъгъо.

Эз зимигъо оморени
Жоборде сес тракторгъо,
Эз жеиге сэхд рихдени
Дошгъун эз глэрей дохьоргъо.

О, чуь хуб гъисди инжиге!
Нуьшдуьм ме э гъиругъ е сенгъ,
Чуьтам чешме зерениге

Эз лугъонди,
 э гъечу зенг
 Доре стихи эз дуьл ме
 Эдей ведиреморени.

О, мере гъечи воисдени
 Бурав э гьер куьнж хори ме,
 Бу у кумек эн инсонгъо
 Э гъеме коргъой энугъо.
 Мере, дусдгъо, воисдени
 Гъе стихигъо нуьвуьсде.
 Гъич муьрде нисе воисде
 Эз товуше зиндегуни.

Ве гъони михосдуьм, эгер
 Е кубачинец—заргер
 Муьнуьвуьсдге э и гъое,
 Э дургъо шенденигъо сое,
 Омбар нэгI,

 дуь ризгъо семе
 Эз эшгълуье мэгIнигъой ме.

СЕРНОМЕ

МэгIни эри ватан	3
Орденлуье Дагестан	5
Гоф эз товун Махачкала	8
Э цех парчеи	11
Шев э порт	13
ЖэгI гуьрден	15
Э зал выставка	17
Э хъает библиотека	19
Миерум бэхд	22
Ихдплот э буьлбуьлевов	24
Чуьшмей себэхьмундеи	26
СэгIэт Кремля	27
Завод «Дагогни»	29
Дохьдор ве одоми	32
Тозе одоминуьм	34
Шегьер Избербаш	35
ГIэтош эз ГIов	37
Нирам эз инжо	39
Дешгъун нефть	41
Эри дедей	43

Э пушой гузги	46
Хис глэл ме	47
Гоф-деде	49
Эвели нубо	51
Заргер Али	53
Хов диребуьруьм	55
Дербендигъо-тойгъой ме	57
Дефдер гъултугъи	60
Дуьл ме	62
Мере гереки глэтом	64
Дуь диригъ	65
Куьгъне гчунни	67
Вечирей онгур	69
Авшолумов Евдо	71
Бэхдлуье Гуьлбогъор	73
Духдер гъунни	74
Нум игид урус	75
Ковтер шолуми	77
Мурайм пушово	79
Э вэхд суьгъбет	81
Гушдор, гром	83
Суьмуьргъуше хуно	84
Жугъоб мидуьм	85
Э ён ченме	86
Богъ Мемречо	88
Куьмуьр сенгъи	89
Дуь рачи	90
Совхоз энум Герейханов	93

Чунон Омар	95
Нуькерей Самур	97
Лослуье гендуьм	100
Дигъ э лугъонди	103
Э пушой рохъое пенжере	105
Вутъолуье донгъо	107
Пулат ве гендуьм	108
Хуней нэхирчи	109
Е десхэтеуьз	111
Лан ужуге чи	112
Гоф одоми	113
Кире тэгриф дуьм	115
Духдергъой Дагестан	116
Ошугъ бире духдер	118
Муьгъбет	120
Гъуьндуьре гъое	121

Редактор *Р. Разилов*

Техредактор *С. Венгерская*

Обложка художника *С. Саловатова*

Подписано к печати 16/XII-1953 г., формат бумаги 70x108 3/8 л.
7,75 п/л. 7 уч.-изд. заказ № 2957 тираж 500, экз. СО 13285

Типография № 3 г. Дербент Дагполиграфиздат